

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування

I Міжнародна
науково-практична конференція

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ТА МІСЦЕВЕ
САМОВРЯДУВАННЯ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Збірник тез

11-12 квітня 2013 року
м. Рівне

Ковальська Н.М. Правовий механізм державного управління підготовкою фахівців в Україні.....	51
Корецький М.Х. Державне управління інноваційним розвитком вищої освіти.....	55
Кураташвили Альфред А. Философские и политико-правовые основы эффективного функционирования механизмов государственного управления.....	59
Харченко Ю.П. Шляхи удосконалення механізмів державного управління соціально-правовим захистом дітей, позбавлених батьківського піклування.....	67
Sylvia Ćmiel, Magdalena Sitek. Contemporary trends and challenges facing the human resources management.....	71
СЕКЦІЯ 2. Формування і реалізація державної політики у сферах державного, регіонального і галузевого управління	
Анпілогова Ж.Д. Концептуальні засади антикризового державного регулювання розвитку промислового комплексу.....	74
Барвіненко В.Д. Основні напрями державної підтримки розвитку агропродовольчого ринку.....	77
Безтелесна Л.І. Формування та реалізація державної політики забезпечення людського розвитку у системі державного і регіонального управління.....	80
Биркович Т.І. Підходи до реалізації державної енергетичної стратегії на інноваційній основі.....	84
Бондаренко О.О. Концептуальні аспекти удосконалення методики проведення навчальних занять за напрямом «Державне управління».....	87
Бондар Д.В., Кононович В.Г. Формування інноваційних механізмів державного регулювання підготовки фахівців.....	89
Бондарчук Н.В. Основні вектори реалізації регіональної інноваційної політики.....	98
Валух А.М., Берташ Т.Б. Державне регулювання та контроль пасажирських автоперевезень.....	101

навчання у навчальному закладі післядипломної освіти за напрямом «Державне управління» повинна відрізнитися своєю специфікою у процесі викладання, що зумовлено метою та завданнями управлінської функції державного управління у сфері цивільного захисту.

Фахівцям відомо, лекція - найважча форма роботи, оскільки лектор завжди виступає одночасно в кількох ролях: оратора, який переконує аудиторію, пропагує науку, захищає або відкидає якісь положення; вченого, який розглядає явища і факти, положення, закономірності, спонукає, дає поштовх науковому мисленню слухачів, їх самостійності і творчості; педагога, який озброєний матеріалом високої виховної наукової цінності, добре знає свою аудиторію, володіє дієвою методикою викладання; психолога, який відчуває аудиторію в цілому і кожного студента зокрема і використовує знання людської психіки для реалізації головних задач навчання і виховання. І тут ми підходимо до найбільш доцільного, на наш погляд, у початковому процесі післядипломної освіти державних управлінців цивільного захисту виду лекційних занять, а саме проблемної лекції.

Особливістю її є те, що слухачі уже володіють певними знаннями і практичними навичками виконання своєї роботи, можуть критично відноситись до навчального матеріалу, хочуть отримати саме ту інформацію, яка потрібна для виробничої діяльності. Враховуючи високий практичний досвід слухачів у виконанні функціональних завдань щодо втілення державної політики у сфері цивільного захисту, у викладача з'являється можливість, до того ж, працювати над підвищенням власного рівня самоосвіти, тому, що процес навчання, на наш погляд, повинен бути взаємним. Практика свідчить [2,3,4], що динаміка будь якої лекції (крім проблемної) включає чотири фази: початок сприймання - 4-5 хвилин, оптимальна активність сприйняття - 20-30 хвилин, фаза зусиль - 10-15 хвилин, фаза стомлення. Найпростіший аналіз вищевикладеного свідчить про те, що аудиторія свідомо сприймала інформацію лектора приблизно 40-45 хвилин - це академічна година, а цього замало для того, щоб підтримувати увагу слухачів протягом всього заняття і тому починати активізувати аудиторію потрібно у фазі зусиль. Проблема ж лекція, за рахунок використання нескладних, але

достатньо ефективних прийомів дозволяє суттєво збільшити, і підтримувати на ефективному рівні увагу слухачів.

Підсумовуючи все вищевикладене необхідно зазначити таке: запропонований підхід до удосконалення методики проведення лекційних занять за напрямом « Державне управління » як проблемних, є на сьогодні прийнятним і ефективним в навчальних закладах післядипломної освіти ДСНС. Впровадження саме такого виду навчальних занять дозволить підвищити рівень професіоналізму та якості і повноту виконання завдань державного управління у сфері цивільного захисту.

1. М. И. Махмутов // Принципы обучения в современной педагогической теории и практике. Челябинск, 1985. – С. 88–100.
2. Платов В. Я. Деловые игры: разработка, организация, проведение: Учебник.- М.: Профиздат, 1991. – 192 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : [навчальний посібник]. / М. М. Фіцула. – К. : “Академвидав”, 2006. – 352 с.
4. Цесаренко С. // Ситуаційна методика навчання: український досвід: Збірник статей [Упор. О. Сидоренко, В. Чуба]. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. – С. 108-113.

Бондар Д.В., пошукач
кафедри наглядово-профілактичної діяльності
Національний університет цивільного захисту, м. Харків
Кононович В.Г., пошукач
кафедри наглядово-профілактичної діяльності
Національний університет цивільного захисту, м. Харків

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

На початку ХХІ століття під час актуалізації в Україні державотворення, дослідників в галузях економіки, соціології, педагогіки все більше зацікавлює тема державного управління, удосконалення і обґрунтування потреби і впливу державного управління в освіту, бо кожний історичний етап еволюції державного управління характеризується своєю специфікою, особливістю розвитку в залежності від формування певної

державності. Формування комплексу інноваційних механізмів державного управління підготовкою студентів стає все актуальнішим завданням, тому що вони сприяють розвитку пріоритетних напрямів державно-управлінської науки та освіти, приведення їх у відповідність до сучасних світових досягнень. У комплексі цих механізмів центральне місце займають державні стандарти вищої управлінської освіти, які є обов'язковими для вищих навчальних закладів усіх форм власності і підпорядкування.

Проблему державного регулювання реформуванням вищої освіти у своїх дослідженнях розглядають у філософському, історичному, педагогічному аспектах, також аналізується взаємодія держави, суспільства й громадянина в освітніх відносинах у правовому полі, та з позицій фахівців з державного управління, тому ця проблематика має значну історіографічну базу. Основні теоретико-методологічні і практичні аспекти державних стандартів вищої освіти, зокрема державно-управлінської, висвітлені в працях вітчизняних науковців і практиків: М. М. Білинської, С. У. Гончаренка, К. В. Корсака, О. Ф. Мельникова. Слід зазначити, що державно-управлінська наука поки не має чіткого теоретичного обґрунтування, які механізми можна відносити до класу інноваційних. Головною метою стандартизації вищої державно-управлінської освіти є підготовка кадрів, здатних забезпечити стабільність та ефективність діяльності державно-управлінських структур в умовах трансформування і розвитку українського суспільства.

Стандартизація вищої державно-управлінської освіти має на меті досягнення оптимального ступеню упорядкування діяльності в цій сфері, на основі визначення загальних принципів підготовки фахівців різних спеціальностей, кардинальних змін змісту їх освіти та контролю знань. Це зумовлює необхідність розробки та запровадження комплексу інноваційних механізмів державного управління: нового покоління нормативної та навчально-методичної документації, коригування програм підготовки студентів на рівні спеціальності, модернізації системи навчання та контролю знань. Все це сприяє загальному підвищенню якості вищої державно-управлінської освіти [1]. Тому що, однією із прерогатив держави є формування самодостатньої конкурентоспроможної освітньої політики, особливо в сфері

вищої школи. Вища освіта завжди відігравала провідну роль у суспільстві як інститут передачі й розподілу знань, основа забезпечення наукових досліджень і розвитку нових технологій, підтримки підприємств за допомогою тренінгів і винахідницької діяльності. У цих складних і важкопрогнозованих умовах успішна робота будь-якого вузу неможлива без постійного вдосконалювання його діяльності, націленої, в першу чергу, на поліпшення якості освітніх, наукових, інформаційних і інших послуг. Але найважливішим показником, що визначає довгостроковий розвиток суспільства в тім або іншому напрямку, була й залишається якість освіти. Адже саме якість, здатність до здійснення інноваційної діяльності визначають імідж будь-якого вузу в суспільній думці, його конкурентоспроможність, можливість залучати інтелектуальні й матеріальні ресурси, а отже, і створювати необхідні умови для подальшого підвищення якості освіти. Саме тому, напевно, в останні роки Міністерство освіти й науки України постійно оновлює освітні стандарти, змішює застарілі й створює нові спеціальності.

Сучасні політичні та соціально-економічні перетворення в українській державі ставлять нові завдання перед освітньою системою країни, визначення теоретико-методологічного обґрунтування потреби удосконалення державного управління системою вищої освіти. Необхідність осмислення компонентів, ключових характеристик, умов реалізації державних механізмів управління в українській освітній системі, а особливо управління розвитком освіти, пояснюється комплексом істотних факторів. В Україні розробка концепції реформування вищої освіти входить до кола наукових інтересів таких визнаних вітчизняних фахівців, як В. Андрущенко, К. Левківський, В. Луговий, В. Козаков, К. Корсак, В. Кремень, В. Огнев'юк, С. Ніколаєнко, М. Степко, Т. Фініков та ін.

Реформам у освітянській галузі на сучасному етапі розвитку українського суспільства заважає недосконалість механізму реформування системи освіти. Останні кризові роки додали цій проблемі ще більшої гостроти. Новий механізм управління освітою вимагає розвитку автономії навчальних закладів, яка повинна здійснюватись на основі внутрішнього академічного контролю, зовнішнього контролю, послаблення регламентації всіх видів діяльності освітніх установ за умови виконання ними вимог

державних освітніх стандартів. Всі структури перетворення у вищій освіті повинні відбуватися в процесі інтеграції до європейського та світового освітнього простору.

Як свідчать практика багатьох європейських країн, однією з умов підвищення якості вищої освіти є посилення відповідальності вищих навчальних закладів за результати діяльності шляхом розширення демократичних засад їх функціонування та поглиблення університетської автономії. Водночас очевидним є і те, що ширша автономія вищих навчальних закладів неминуче призведе до більшої залежності їх від громадського контролю, а отже й громадської підтримки.

Сьогодні автономія університетів в Україні та їхні академічні свободи регламентуються Законом України «Про вищу освіту», який визначає рамки автономії і самоврядування університетів у різних напрямках їхньої діяльності. Розвиток вищої освіти повинен скеровуватися на забезпечення як потреб держави, так і потреб регіонів, сприяти підвищенню рівня економічної активності громадян [4].

На часі подальше удосконалення системи універсального доступу до вищої освіти. Мережа вищих навчальних закладів повинна бути трансформована на загальнодержавному і регіональному рівнях таким чином, щоб йти назустріч усім, хто бажає здобути вищу освіту, маючи для цього відповідні можливості і якісні показники.

У цьому контексті державно-громадське управління вищою освітою має бути скероване на подальшу демократизацію діяльності державних органів управління освітою та розвиток самоврядних асоціацій вищих навчальних закладів [2]. У сучасних умовах розвиток освіти перестав бути виключною справою держави, а став полем багатоаспектної партнерської взаємодії центральних і регіональних державних органів з органами місцевого самоуправління, студентами та їх сім'ями, державними й недержавними освітніми закладами, педагогами, потенційними роботодавцями, громадськими об'єднаннями.

Демократизація управління освітою реалізується перш за все у залученні до цього процесу різних соціальних груп населення (викладачів, студентів, представників бізнесу та ін.). Результатом модернізації управління вищою освітою має стати розробка й впровадження відкритої моделі, побудованої на принципах

поєднання централізації та децентралізації, активного залучення всіх зацікавлених сторін до управління освітою, поєднання внутрішньої самооцінки вищих навчальних закладів і зовнішньої оцінки їх діяльності незалежними організаціями та експертами.

Звідси — необхідність формування державно-громадських органів управління системою вищої освіти на рівні вищих навчальних закладів, здатних формувати пропозиції щодо подальшої стратегії реформування та удосконалення системи вищої освіти, проводити незалежну експертизу діяльності системи, визначати соціальне замовлення вищої освіти, здійснювати контроль за діяльністю державного апарату [5].

Глобалізаційні процеси поставили також на порядок денний питання про нову філософію освіти, засновану на збереженні національної самоідентичності в оптимальному поєднанні з інтеграцією у світовий освітнянський простір.

У цьому контексті безперечно головною роллю відводиться університетам, як генераторам різноманітних моделей розвитку вищої освіти, осередкам регіонального та транснаціонального співробітництва; розробникам новітнього змісту освіти, нових технологій навчання, прогресивних управлінських рішень. Особливо це стосується національних університетів де у першу чергу повинні створюватися центри з вивчення питань розвитку вищої освіти, порівняльного аналізу сучасних систем вищої освіти, розробки питань автономії, взаємодії суб'єктів державного і недержавного секторів вищої освіти.

Відомо, що для України курс на Євроінтеграцію — це наш першочерговий пріоритет. І тут ще одне завдання університетів — знаходити оптимальний баланс між глобальними факторами і місцевою складовою освітніх і культурних цінностей, розробляти принципи академічної свободи, автономії.

Погрібні нові підходи і формули фінансування вищої освіти які базуються на новаторських принципах, консолідованої участі різних джерел фінансування громадських (державний і місцевий бюджет), приватних, комерційних (банківські позики), від міжнародних організацій і фондів.

Таким чином, глобальною залишається проблема захисту національного ринку освітніх послуг, а одним з ключових питань залишається забезпечення якості вищої освіти та якості державних стандартів вищої освіти. Підвищення рівня відповідності вищої

освіти вимогам сучасності, а також реалізація освітянської політики в області якості професійної підготовки можливі тільки з урахуванням функції сучасної школи як соціального інституту. Його функція проявляється в оновленні соціальних цінностей і норм за рахунок відпрацювання нових та переймання прогресивних цінностей зі світового освітнього досвіду, адекватних соціально-історичним умовам України.

Перехід до компетентного підходу при розробці державних освітніх стандартів вищої освіти є своєчасним і необхідним, тому що інтегральна оцінка якості підготовки випускника може бути найбільш повною тільки при визначенні його компетентності в обраній сфері професійної діяльності [6, с.3.]

Таким чином з метою подальшого розвитку вищої освіти України необхідно: Прийняти Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» та розробити низку нормативних актів та положень щодо його реалізації. Здійснити заходи щодо оновлення стандартів вищої освіти, методичного забезпечення та форм організації навчального процесу. Адже модернізація завжди починається із прийняття нової законодавчої бази, яка має тенденцію змінюватися не рідше ніж один раз у два роки, а то й щорічно. Нова модель управління освітою є відкритою і демократичною. У ній органічно поєднуються засоби державного впливу з громадським управлінням. Відкритість системи передбачає розширення управлінських можливостей громадської думки, меншу залежність управління від впливу конкретних посадових осіб. Вона змінює навантаження, функції, структуру й стиль центрального і регіонального управління якістю освіти: контроль і пряме втручання у навчальний процес мають поступитися місцем гнучкості, дієвості рішень, науково-методичним, прогностичним, експертним, інформаційним та іншим функціям. на основі найхарактерніших ознак державного управління задіяти ті механізми, що належать до класу інноваційних. Адже цим ознакам відповідають стандарти вищої освіти, які є інноваційними механізмами державного управління. Законом України “Про вищу освіту” встановлено, що стандарт вищої освіти – це сукупність норм, які визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засоби діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання [1] Але головний недолік української системи навчання, без обліку творчих елементів,

полягає в тім, що вона пропонує студентам стандартизовану освіту. При такому навчанні є своя позитивна сторона, вона закладає певний мінімум, без якого не може бути грамотного фахівця. Але разом з тим вона не забезпечує належною мірою розвиток кожної особистості, ускладнює включення творчості, не створює фундаменту для формування гуманістичних основ професійних взаємин. А разом з тим творча особистість з швидким, гнучким, оригінальним і критичним мисленням, багатою уявою, мобільною пам'яттю значно краще пристосовується до побутових, виробничих і соціальних умов, змінює їх відповідно до власних уподобань, переконань тощо. Доведено також, що творча діяльність є найефективнішим стимулом і засобом розвитку ділових якостей особистості [2, с.296]

Під стандартизацією у сфері державно-управлінської освіти слід розуміти процес вироблення і впровадження в життя освітніх стандартів, які забезпечують набуття студентами професійної компетентності. Інноваційний розвиток вищої школи припускає зміну принципів і механізмів державного управління нею. Оптимізація управління передбачає скорочення рівнів управління, його децентралізацію, розширення соціальної бази, підвищення дисципліни суб'єктів управлінських відносин. Для формування державно-суспільного управління потрібне дотримання не тільки взаємного інтересу суб'єктів, але й взаємних зобов'язань, відповідальності. Механізми державного управління стійким розвитком в освітній системі являють собою динамічну структуру гнучкої взаємодії соціальних суб'єктів, характер якої складається й визначається соціальним поведженням цих суб'єктів. Механізми державного управління виконують регулюючу й мобілізуючу функції, що виявляється в активізації суб'єктів управління та зміні їх цільових і ціннісних настанов у процесі проектування змін в освіті, забезпечує зв'язок і взаємозумовленість управлінських рішень [4].

Комплексний аналіз системних, структурних і змістовних інновацій у системі вітчизняної вищої освіти дозволив переосмислити з позицій сьогодення історичний досвід розвитку вищої школи в Україні, узагальнити результати моніторингу змін, які відбувались у ній в період розбудови й самоствердження української державності.

Таким чином, реформування й оновлення вищої школи України необхідно здійснювати з урахуванням життєвих циклів нововведень, специфіки часу. Для вищої школи України актуальним є виклик глобалізації, в тому числі й у вигляді нових ідей і технологій. У результаті фактором ризику стають нездатність управляти потоком запозичених інновацій, заміна курсу євроінтеграції в освіті практиками імітації.

Система освіти в Україні є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального та економічного розвитку суспільства. Вона здобувається людиною в результаті послідовного, системного, цілеспрямованого засвоєння знань, забезпечуючи всебічний розвиток людини як особистості. Вища освіта будувалася й реформувалася головним чином під завдання державного будівництва й сприймалася як структурний елемент державного устрою. З огляду на це вона потребує якісної перебудови та адаптації до загальноєвропейських стандартів, що неможливо без відповідного сприяння з боку держави, й вирішення низки суттєвих проблем, серед яких: необізнаність суспільства щодо сутності освітньо-кваліфікаційних рівнів; невисокий рівень готовності вітчизняних ВНЗ до жорсткої конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг, слабке матеріально-технічне забезпечення навчального процесу.

Нарешті, необхідно вдосконалити механізми та процедури підготовки фахівців (науково-педагогічних працівників і науковців) вищої кваліфікації, що потребує децентралізації управління з передачею частини державних повноважень університетам. Ці процеси можуть мати як позитивний, так і негативний характер, але усвідомлення таких наслідків і їх передбачення – одне із головних завдань державного управління [3]. Тому розвиток творчих здібностей має стати одним з принципів організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Таким чином, навчально-виховний процес у вузах потрібно підпорядковувати розвиткові ще й творчого потенціалу студентів, тому що необхідність засвоєння все більшого обсягу інформації споживачами знань і, водночас, неможливість охоплення цієї інформації традиційними методами потребує створення нових технологій пізнання, вивчення потрібного матеріалу. Ці нові технології повинні створюватися з урахуванням набутого досвіду, технічних можливостей

сьогодення й, водночас, мати у своїй основі принципово відмінні від традиційних структури й форми пізнавальної діяльності. Нові структури, форми й технології повинні забезпечувати високий рівень функціональності набутих знань у поєднанні з можливістю їх практичного використання в якнайширшому спектрі професійних напрямів. Досягти цього дуже складно, про що свідчить педагогічний досвід новачків, які нерідко неспроможні вирішити поставлені часом завдання.

Ще одним прикладом невідповідності форми і змісту проведених трансформацій сутності європейської освітньої системи є те, що вища освіта в Україні, на відміну від європейських країн, не домінує в проведенні наукових досліджень, які є основою університетської підготовки. Це привело до другорядності університетську науку в системі державних пріоритетів і в принципах її фінансування. Одна із причин – розрив між академічною й вузівською наукою. А результат – зниження наукової складової в потенціалі майбутнього фахівця.

Однак людство не має іншого шляху, і тому проблеми освіти, про які йдеться, неминуче будуть розв'язані. Сьогодні ж поступово формується розуміння підходів до їх вирішення. Таким чином, всі перелічені заходи, та їхнє урахування при удосконаленні державної стратегії в управлінні освітою, можуть кардинально поліпшити освітню парадигму вищої школи. А залучення студентів до вирішення посилює творчих завдань, заохочення в них творчого підходу до розв'язання проблем, буде й в подальшому сприяти розвитку творчого потенціалу студентів, формуванні з них конкурентоспроможних фахівців які будуть супроводжуватися підвищеним попитом на ринку праці.

1. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні на рубежі століть (за матеріалами доповіді, виголошеної на засіданні загальних зборів АПН України 23 листопада 2000 р.) // Вища освіта України. - 2001. - №2. - С. 5 - 13.

2. Домбровська С.М. Трансформація державного управління освітньої політики України в контексті подальшого реформування та стабілізації / С.М. Домбровська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Харківського регіонального інституту

державного управління НАДУ при Президентіві України. – Х. : Магістр, 2010. – Виш. 1. – С. 293–298.

3. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою // Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні: Матеріали наук.-практ. конф. / За ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. - К.: Вид-во УАДУ, 2001. - Т. 3. - С. 350-353.

4. Луговий В.І. Управління освітою: Навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності “Державне управління”. - К.: Вид-во УАДУ, 1997. - 302 с.

5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. В.Кременя; Авт. кол.: М. Степко та ін. - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004.-147 с.

6. Сікорський П. Якість вищої освіти - основна вимога Болонського процесу// Освіта. – 2004. – №19. – С. 3.

Бондарчук Н.В., д.держ.упр., доцент,
Дніпропетровський державний аграрний університет,
м. Дніпропетровськ

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В Україні кожен Уряд і Президент наголошують впровадження інновацій як одну з найважливіших стратегічних складових державної політики соціально-економічного розвитку країни та основ забезпечення її національної безпеки, що закріплено на законодавчому рівні.

Інновації забезпечують розширення пропозиції для ринку, зростання якості продуктів і послуг підприємств, досягнення високої продуктивності, реалізації стратегічних планів фірм та сприяють підвищенню кваліфікаційного рівня кадрів. Однією з основних причин гальмування процесу формування й реалізації інноваційної моделі економічного розвитку в Україні є нерозвиненість системного функціонування наукової та інноваційної сфери на регіональному рівні.

У розвинених країнах за минулі десятиліття відбулася так звана “регіональна революція”, яка викликала трансформацію внутрішнього устрою економіки. Зсув акцентів інноваційного